

bulgar Neofit Rilski, folosindu-se tot de ediția din 1755 de la Rîmnic, a întocmit Болгарска граматика — prima gramatică a limbii bulgare²³, apărută în anul 1835. În anul următor, Hristev Pavlovici a făcut să apară, utilizând unele prelucrări după gramatica lui Smotrițki, Грамматика славено-болгарска.

Așadar, gramatica lui Smotrițki lasă urme adinci și în tradiția gramaticală a popoarelor slave de sud²⁴, ceea ce confirmă în totul ideea că *opera gramaticală a lui M. Smotrițki stă la baza primei gramaticii rusești, cât și a celor dinflă încercări de gramatică asupra limbii sîrbe și bulgare.*

RĂSPÎNDIREA GRAMATICII LUI SMOTRIȚKI ÎN ȚARA NOASTRĂ

5. Semnalarea ediției din 1619 la Tîrgoviște, în 1650 și 1655. Gramatica lui Smotrițki, în prețioasa ediție din 1619, a fost semnalată la noi încă de la jumătatea secolului al XVII-lea. În anul 1650, cu prilejul vizitei făcute la Tîrgoviște, călugărul rus Suhanov a găsit în biblioteca înzestrată cu cărți vechi a lui Udriște Năsturel, o *Gramatică slavă*, tipărită în Rusia apuseană (într-un ținut al Poloniei de pe atunci). Această gramatică, după cum a arătat P. P. Panaitescu²⁵, iar mai târziu și N. Cartoian²⁶, era în realitate gramatica lui Smotrițki, în ediția din 1619.

Cinci ani mai târziu, ediția din 1619 a fost copiată în întregime la mitropolia din Tîrgoviște, de către un oarecare ieromonah Stefan; pe coperta copiei păstrată pînă astăzi în Bulgaria²⁷, figurează anul 1619. Pe atunci (în 1655) această ediție a gramaticii lui Smotrițki se afla în posesia dascălului Daniel de la mitropolia din Tîrgoviște, de la care dascăl, ieromonahul Stefan (autorul copiei din 1655) declară, într-o notă autografă trecută pe una din foile copiei executate, că a învățat gramatica slavă.

6. Ediția din 1648 de la Moscova utilizată în secolele XVII—XVIII în Muntenia și Moldova. Există informații sigure că și ediția gramaticii lui Smotrițki tipărită în 1648 la Moscova a circulat în țara noastră curînd după apariție. Exemplarul ce se află în Biblioteca Academiei R.P.R. a aparținut și învățatului stolnic Constantin Cantacuzino, care a făcut unele adnotări. După același exemplar au învățat apoi gramatica slavă și fiii stolnicului Constantin Cantacuzino, sub directa supraveghere a dascălului Damaschin, viitorul episcop de Buzău și mai târziu de Rîmnic. Informația se desprinde din următoarea notă, trecută pe prima foaie: «*Să se știe cînd au învățat dascălul Damaschin coconii dumnului stolnicului Costandin Cantacuzinu, întru zilele luminatului domnului nostru Io Costandin voevod Basarab Brîncoveanu, mai 2 dni, 7204 (1696)*»²⁸.

Vom vedea mai jos că și ieromonahul Macarie, autorul primului manuscris de gramatică romînească din Moldova, întocmit pe la anul 1770, a utilizat ediția de la Moscova din 1648.

²³ L. Miletici, Неофит Рилски като филолог (Apud N. M. Dilevski, art. cit., p. 334).

²⁴ N. M. Dilevski, art. cit., p. 334, prezintă o expunere documentată în această problemă.

²⁵ În articolul citat, p. 40.

²⁶ *Istoria literaturii romîne*, vol. II, București 1942, p. 98.

²⁷ Să se vadă facsimilul copertei reprodus de prof. N. M. Dilevski în articolul citat.

²⁸ Vezi și D. P. Bogdan, articolul citat din revista «Biserica Ortodoxă Romînă», p. 553 și articolul din revista «Studii», p. 153 nota 4.